

HOFJESKRANT

NIEUWSBRIEF VAN DE STICHTING LANDELIJK HOFJESBERAAD

nummer 14, oktober 2004

EUROPESE CONTACTEN

Europa is sinds de toetreding van tien nieuwe lidstaten groter geworden, terwijl het - naar mijn gevoel - kleiner wordt, doordat contacten tussen de diverse lidstaten steeds hechter en vanzelfsprekender worden. Het LHB wil niet achterblijven in deze ontwikkeling.....

U herinnert zich wellicht dat ik een aantal jaren geleden een vergadering heb bijgewoond van een door de Vlaamse tegenhanger van de NCM georganiseerde dag voor bestuurders van Begijnhoven. Ik deed daarvan verslag in krant nummer acht (oktober 2001). Heel veel problematiek die wij hier in Nederland ervaren, werd ook daar zo beleefd. Hoofdprobleem was natuurlijk ook: hoe houden wij het cultuurhistorische bezit zo goed mogelijk in stand, met de weinige financiële middelen die ons ter beschikking staan. Daarbij hebben de Vlaamse collega's een extra probleem: de Begijnhoven staan vermeld op de Werelderfgoedlijst. Om op deze lijst te mogen blijven staan (er is elke vijf jaar een herwaardering) moet het "onderwerp" in goede staat zijn en blijven. Dat schept een extra verantwoordelijkheid en brengt stellig ook extra financiële zorgen met zich mee. Uit een recent contact met een van de voortrekkers heb ik begrepen dat getracht wordt het Platform weer te activeren.

Internet is allesomvattend, een onuitputtelijke bron. Zelf ben ik geen groot surfer, maar mijn vrouw weet alles te vinden waar zij naar zoekt en zo vond zij de webpagina van onze Engelse zusterorganisatie: The Almshouse Association (officiële naam: The National Association of Almshouses, NAA, ontstaan in 1946). Een briefwisseling leidde tot een enthousiaste reactie en korte tijd later ontving ik een jaarverslag en een exemplaar van hun krant: The Almshouses Gazette.

Het jaarverslag leerde mij dat er in Groot Brittannië een grote hoeveelheid Almshouses bestaat: de NAA telt meer dan 1700 leden. Er is een comité van aanbeveling en prins Charles is beschermheer van de NAA.

Ondertussen heeft er een artikel over het LHB in hun krant gestaan en de vermelding van onze website leidde tot een telefonisch contact met iemand die vanuit een lokale sociale organisatie betrokken is bij het verlenen van zorg en aandacht aan bewoners van Almshouses. Deze dame heeft het voornemen bij een door haar gepland bezoek aan Amsterdam nader kennis te maken met het LHB en hetgeen wij hier te bieden hebben.

Zeer onlangs heb ik, op weg naar een wandelvakantie in het zuidoosten van Engeland, zelf een bezoek gebracht aan het kantoor van de NAA, even ten zuiden van Reading.

De NAA is een professioneel geleide organisatie met een bureau met tien medewerkers. Zij geven vier keer per jaar hun Gazette uit, die veel zakelijke informatie bevat.

Enkele gegevens:

- De NAA kent ruim 1700 leden (vergelijkbaar met onze Stichtingen).
- De ouderdom van de Almshouses komt overeen met die van onze hofjes. Van enkele honderden jaren oud tot nieuwe moderne complexen.
- Ongeveer 75% heeft minder dan 20 woningen, ongeveer 20% kent een vorm van gecentraliseerde controle of bewaking, ongeveer 28% heeft een huismeester en bij 3% is professionele zorg permanent aanwezig.

De belangrijkste doelstelling van de NAA is: op zo veel mogelijk manieren helpen bij het verantwoord in stand houden van het bezit en de huisvesting van "needy people". "Needy" moet in dit verband in de ruimste zin des woords opgevat worden. Deels gebeurt dit door persoonlijke bezoeken van de stafleden, deels door voorlichting, bijeenkomsten en tenslotte door advies op financieel gebied.

Voorlichtingsbijeenkomsten worden gehouden op regionaal niveau waarbij specifieke regionale problemen worden besproken (bijv. wie hier de goede restaurateurs zijn). Ook organiseert de NAA enkele dagen voor huismeesters. Op dergelijke bijeenkomsten wordt bijvoorbeeld gesproken over brandpreventie, maar er wordt ook aandacht besteed aan symptomen van enkele bij ouderen veel voorkomende ziektebeelden. De NAA heeft onder zeer strikte voorwaarden met enkele banken en verzekeringsmaatschappijen afspraken gemaakt omtrent voordelige leningen en passende verzekeringen voor de gebouwen.

Veel van wat ik hoorde was zeer herkenbaar: er zijn weinig Almshouses met een rijke stichting op de achtergrond. Vele moeten door goed bestuur zien rond te komen van de huuropbrengst en daarvan ook onderhoud plegen. Het is en blijft kennelijk moeilijk goede bestuursleden te vinden. Overheidsgeld voor grootschalig onderhoud wordt mondjesmaat verstrekt.

Maar niets is zo belangrijk als: uitwisseling van gegevens, mensen met elkaar in contact brengen en voorwaarden scheppen voor verantwoord bestuur van deze zo bijzondere vorm van huisvesting.

Zowel het Platform van de Begijnhoven, de NAA en het LHB trachten dit in de praktijk te brengen. Het is mij meer dan duidelijk dat wij hiermee door moeten gaan.

M.D. van den Briel, voorzitter

MEDEDELINGEN VAN HET BESTUUR

LANDELIJK HOFJESBERAAD

De Stichting Landelijk Hofjesberaad is bedacht op 8 april 1997 en daadwerkelijk opgericht op 4 juni 1997.

BESTUURSSAMENSTELLING

Drs. M.D. van den Briel, voorzitter (020 - 620 28 39)
Jhr. G.G. Witsen Elias, secretaris (058 - 212 95 91)
Dhr. C.S. Hoekema, 1e penningmeester
(0229 - 21 60 16 / 06 - 53 85 94 52)
Dhr. O.J. Tromp, 2e penningmeester (071 - 515 51 88)
Mw. E.C.M. Elzenga-Duynstee, lid (0174 - 64 11 98)
Dhr. ing. C.M. Hooyschuur, lid (075 - 628 14 10)
Drs. J.M. Poldermans, lid (023 - 532 85 19)
Dr. W.J.H. Verwers, lid (033 - 253 74 61)

SECRETARIAAT

Stichting Landelijk Hofjesberaad
Vooruitgangstraat 167, 2032 RK Haarlem
Het secretariaat is tijdens kantooruren te bereiken op
023 - 5400644, fax 023 - 5402434,
e-mailadres: tekstinv@euronet.nl
Contactpersoon: Joke Slootheer
www.hofjesberaad.nl

HOFJESKRANT

De Hofjeskrant is voor geïnteresseerden op aanvraag beschikbaar. Bestuursleden krijgen de krant automatisch op hun thuisadres.

AANMELDING NIEUWE LEDEN

Voor meer informatie over het Landelijk Beraad en/of de mogelijkheden voor aansluiting bij het bereid kunt u zich richten tot Joke Slootheer. Natuurlijk zijn wij ook zeer geïnteresseerd in uw reactie op de Hofjeskrant. Belt u gerust, ook als u een actieve bijdrage wilt leveren aan het werk van de stichting.

COLOFON

REDACTIE: C.M. Hooyschuur, J.M. Poldermans, W.J.H. Verwers
VORMGEVING: Tekst in Vorm, Joke Slootheer
DRUK: van Kesteren & de Rooy, Haarlem

Op zaterdag 6 november wordt de jaarlijkse najaarsvergadering van het Landelijk Hofjesberaad gehouden in De Toonladder, Almere

De uitnodiging voor deze bijeenkomst hebt u inmiddels ontvangen,

HOFJES IN DE HOFSTAD

Ter gelegenheid van het 150-jarig bestaan van de Haagse Vereniging van 1854 (zie Hofjeskrant 13) is er tijdens de zomer in Museum Mesdag te 's-Gravenhage een aantrekkelijke tentoonstelling gehouden over Hofjes in de Hofstad.

Aan het begin konden de bezoekers met een knopje een lampje van een van de geselecteerde tien hofjes op een grote kaart van Den Haag laten oplichten. Volgens een vast stramien werd aandacht aan de hofjes besteed. Van ieder hofje is een witte maquette gemaakt. Daaraan heeft men een grote foto van de bestaande situatie toegevoegd. In het kort werd de geschiedenis van ieder hofje beschreven. Vermeld is tevens hoe groot de hofjes waren en voor wie ze bestemd zijn. Per hofje zijn historische belangrijke elementen toegevoegd. Zo kwamen we onder meer tegen portretten van de stichters en regenten/regentessen, etsen, schilderijen waaronder een uit 1579 waarop de uitreiking van brood aan de armen was afgebeeld, een aquarel van een Regentenkamer (vermoedelijk uit 1970), een oude

archieffkast, Regenten-penning, kasboeken, notulen van bestuursvergaderingen en een Buurtboek - een bevolkingsregister (Hofje van Nieuwkoop).

De expositie strekte zich uit over twee grote zalen. Die sfeervolle ruimten waren naar mijn smaak iets te overheersend waardoor de aandacht voor de hofjes gemakkelijk kon worden afgeleid. Bovendien liet de verlichting enigszins te wensen over.

Bij de tentoonstelling is een leuke brochure verschenen. Daarin waren voor ieder hofje twee bladzijden gereserveerd: aan de linkerkant staan de teksten over de geschiedenis, aan de rechterkant vinden we foto's van de hofjes.

Het jubileum van de Haagse Vereniging vormde een goede aanleiding om deze expositie, die met grote zorg (en financiële middelen) was samengesteld, te organiseren. Hopenlijk vormt dit prima initiatief navolging waardoor dit type monument ook op deze wijze de aandacht krijgt die het verdient.

VERSLAG VAN DE VOORDRACHTEN

die tijdens de voorjaarsvergadering van het Landelijk Hofjesberaad in Den Haag op 17 april 2004 gehouden zijn.

De voorzitter van de Haagse Vereniging van 1854, mr. D. Sinnighe Damsté, opende de bijeenkomst en sprak over "Hofjes en sociale woningbouw." Om niet in herhalingen te vervallen wordt hierbij verwezen naar de Hofjeskrant 13, maart 2004. Daarin staan twee artikelen (pag. 5-7), waarin in het kort de geschiedenis en de doelstelling van de Vereniging, die dit jaar 150 jaar bestaat, zijn uiteengezet. De meest essentiële gegevens uit de voordracht van heer Sinnighe Damsté kunt u daarin terugvinden.

De tweede spreker was drs. H. Bronkhorst, directeur van de Stichting Ouderen '82 (SO'82) te Haarlem. Zijn voordracht ging over hofjes en hedendaagse ouderenhuisvesting en droeg als titel "Alleen voor oudere dames?" Uitgangspunt bij het realiseren van huisvesting voor ouderen vormde voor SO'82 traditionele hofjes. Men wilde zelfstandige woningen met een eigen voordeur die rolstoelvriendelijk waren. Aan zo'n complex huisjes moest wel een gemeenschappelijke ontmoetingsruimte worden toegevoegd. En tenslotte moest veel aandacht besteed worden aan de buitenruimte. In tegenstelling tot de oude hofjes moesten zij ontdaan zijn van charitas (liefdadigheid). Zo ontstond in Haarlem De Rietkraag, in Amsterdam De Husonhof en in Almere De Toonladder. De voordracht van de heer Bronkhorst richt-

te zich met name op het laatstgenoemde complex.

De Toonladder bestaat uit een scala van 135 woningen van verschillende omvang, variërend van 44-78 m². Zij zijn geschikt niet alleen voor zelfstandige bewoning, maar ook voor mensen die intensieve zorg nodig hebben. Tevens zijn er logeerkamers en een grote ontmoetingruimte, De Concertmeester. Tenslotte maken een boomgaard, vijver, jeu de boulesbanen en volkstuinten met tuinhuisjes deel uit van het 3 hectare grote complex.

In De Toonladder is plaats voor ouderen, vanaf 65 jaar. Zij zijn afkomstig uit het hele land. De toewijzing geschiedt door de Toonladder op voorspraak van de woningcorporatie "Groene Stad Almere."

Het moderne hof De Toonladder is volgens de spreker gerealiseerd dankzij grote volharding en geldt als een landelijk en zelfs mondiaal voorbeeld. Bestuurders van hofjes werden opgeroepen na te denken over nieuwe, eigentijdse woonvormen voor ouderen, wellicht op de plaats van onbruikbare hofjes. Het opzetten van zo'n complex kan volgens de heer Bronkhorst het beste tot stand komen in een samenwerkingsverband van initiatiefnemers, bewoners en beherende woningbouwcorporatie. Tenslotte sprak drs. P. van Oosten, algemeen secretaris van de Diaconie van de Protestantse Gemeente Amsterdam, over het Hilmanhof te

Amsterdam in het kader van hofjes en begeleid wonen.

De Diaconie heeft in 1997 besloten het Hilmanhof te renoveren en te bestemmen voor een nieuwe diaconale doelgroep: jongeren die onder begeleiding een nieuwe stap maken in hun wooncarrière, en jongeren die tijdelijk in een noodsituatie terecht zijn gekomen en met enige steun weer verder geholpen worden.

Het hof was in 1877 gesticht uit liefdadigheid door Johannes Hilman (1802-1881). Oorspronkelijk was het bestemd voor bewoning door "weduwen en enkele vrouwen." De laatste verliet in 1976 het hof, waarna daar op 24 kamers studenten onderdak vonden.

In 2001 is men begonnen met de renovatie van het Hilmanhof. Die resulteerde in 10 eenkamer woningen en een gemeenschappelijke ruimte aan een zijde van het hof. Aan de andere zijde vindt men 3 tweekamer woningen en een woning voor de huismeester. Daarnaast bevindt zich op de begane grond een ruimte voor het houden van spreekuren.

Het beheer van het Hilmanhof is in handen van de Diaconie. Een deel van de dagelijkse gang van zaken is in handen gegeven aan de Stichting 't Arendsnest. Vier kamers in het Hilmanhof worden beheerd door de Vereniging ter Verbreiding van de Waarheid.

(advertenties)

Stijlvolle klasse

Ton model anno 1920

HANG- EN SLUITWERK
WEIJNTJES
EXCLUSIEF UIT VOORRAAD

Amsterdam Z.O. - Amsterdam Centrum - Utrecht - Naarden - Den Bosch
www.weijntjes.nl - Centraal tel.: 020 - 3113646

Liefde voor historie

BV Aannemingsbedrijf
SCHEURER

Restauratie
Renovatie
Funderingsherstel
Nieuwbouw
Verbouw
Onderhoud

Kamerlingh Onneslaan 40
1097 DH Amsterdam
Tel: 020-6930905
Fax: 020-6924113
E-mail: scheurer@wirehub.nl

WIJNBERGSHOFJE TE HAARLEM

In het begin van de 17e eeuw heerste er grote verdeeldheid onder de Doopsgezinden in Haarlem. Verspreid over de stad waren er verschillende gemeenten, ieder met een eigen leraar. Zo waren er de gemeente van de Huijskopers, van de Vlamingen, de Hoogduitse, de Friezen, de Waterlanders en de Groningers. Verschil in opvatting leidde regelmatig tot onderlinge conflicten, die soms resulteerden in afscheidingen, of, als men het eens werd, in samenvoegingen.

Het huis 'De Wijnberg' in de Barrevoetsteeg diende in het begin van de 17e eeuw tot vermaanhuis van de Hoogduitse Doopsgezinde gemeente. Kort na 1650 hebben de Hoogduitse zich verenigd met de Vlaamse gemeente van de Blok op het Klein Heiligland. Het schijnt dat kort hierna het vermaanhuis 'De Wijnberg' werd ingericht tot hofje, maar wanneer dat precies gebeurde is niet bekend. Men noemt hiervoor wel het jaar 1662. In 1672 kwam het na onenigheid tot een scheuring tussen beide partijen, waarbij werd bepaald dat het vermaanhuis 'De Blok' aan de ene partij zou komen en het huis 'De Wijnberg' aan de andere, nadat dit huis op gezamenlijke kosten van beide partijen tot predikhuis zou zijn ingericht.

(advertentie)

J. KNEPPERS

Aannemingbedrijf

Zeeburgerpad 49
1019 AB Amsterdam
020 - 608 15 15

**restauratie
onderhoud
verbouw
schilderwerken
nieuwbouw**

Lid van:
**Stichting Vakgroep Restauratie
Erkend Restauratie Bouwbedrijf**

Hieruit kan worden afgeleid dat 'De Wijnberg' na de vereniging een andere bestemming, en wel een hofje, had gekregen. Het is evenwel een hofje gebleven, daar de afgescheiden gemeente zich al spoedig aansloot bij de Vlaamse en Waterlandse gemeente, die een vermaanhuis hadden bij de Vest. Een herinrichting tot predikhuis van 'De Wijnberg' was daardoor overbodig geworden.

Ruim honderd jaar later, in 1784, vond een hereniging plaats met de Vlaamse gemeente van de Blok op het Klein Heiligland tot de Verenigde Doopsgezinde Gemeente. Daarbij werd het Wijnbergshofje een onafhankelijke instelling. Tot regent konden slechts leden van de Doopsgezinde gemeente worden benoemd.

Het hofje was oorspronkelijk bedoeld voor 14 oude vrouwen en een opzichter(es). Zij genoten omstreeks 1800 vrije bewoning, terwijl zij ieder als preuves jaarlijks 30

ton turf, 2 vaatjes boter en 15 pond vlees ontvingen. Verder hadden zij vrij brood en vrije was, geneeskundige hulp, vrije medicijnen en een weeggeld van 10 stuivers.

Bovendien werden zij door de regenten tweemaal per jaar getrakteerd op vlees: rond Pasen met een Paasmaal en in de herfst met het Schuitjesmaal.

Het hofje in zijn huidige vorm dateert uit 1872, toen de door ouderdom bouwvallig geworden huisjes werden gesloopt en vervangen door nieuwbouw. Hoe het oude hofje er heeft uitgezien is niet bekend, alleen het achterhuis, waarin oorspronkelijk de regentenkamer was gehuisvest, is daar nog van over. Aan de straat werd een nieuw hoofdgebouw gebouwd, waarop de jaartallen 1662 en 1872 te lezen staan ter weerszijden van de naam 'T Wijnbergshofje'. Links van de ingang ligt de woning van de opzichter(es) en rechts de regentenkamer. Op de verdieping kwamen nog twee woningen. Ter weerszijden van de tuin achter het hoofdgebouw liggen drie huisjes, elk bestaande uit een hoge ruime kamer met een bergkamer daarboven, die te gebruiken is als slaapkamer. Het achterhuis werd van regentenkamer tot woning verbouwd, zodat het hofje in totaal onderdak bood aan negen vrouwen, die lidmaat moesten zijn van de Verenigde Doopsgezinde Gemeente: zeven huisjes rond de hof en twee op de verdieping van het hoofdgebouw.

In 1965 werden de huisjes van het Wijnbergshofje gemoderniseerd, waarbij de bedsteden tot keukentjes werden ingericht en nieuwe sanitaire voorzieningen werden getroffen.

GASTHUIS VREDENHOF TE DRONRIJP

Agnes Alida Huber liet samen met haar zuster Judith Anna van Alphen-Huber en haar zwager Ds Hiëronymus van Alphen (oom van de dichter) in 1745 het Gasthuis Vredenhof bouwen aan de Dubele Streek te Dronrijp. Zij behoorden tot de piëtistische beweging en hadden bewondering voor het zendingswerk van Ludwig Nicolaus graf von Zinzendorf, leider van de Hernhutters. Diens opvattingen over praktisch christendom hebben het drietal geïnspireerd.

Het gasthuis bestond uit zes woningen met elk een kamer, een bedstee en een keukentje, waarin een turfko-ker was ondergebracht. De turf werd op zolder opgeslagen. Aan het eind van het woningblok stond een gemeenschappelijk toilet en een was-huisje. Een pomp op het bleekveld voor de woningen was de enige watervoorziening. Een apart gebouw-tje had de bestemming voogdenka-mer.

Volgens het reglement werden als bewoonsters uitsluitend toegelaten alleenstaande vrouwen, ongetrouwd of weduwe, *“die door geloof en liefde sig bewijzen waeragtige leeden van den Heere Jesus Christus (te zijn), immers die eene ongeweynsde hertelijke lust betoonen om dier genade te moogen deelagtig worden, voorts bekend als sagsmoedigen en vredsamen van gemoed, deese onderstand noodige hebbende”*. De bewoners genoten vrije kost en huis-vesting. Boven iedere bedstee was een bijbelspreuk geschilderd en in iedere woning lag een bijbel in kalfs-leer.

De bouw van het gasthuis was betaald door de stichters. In de exploitatie werd voorzien door giften van ver-schillende leden van de familie Huber. De belangrijkste weldoener was wel Agnes Alida Huber zelf. Bij leven doteerde zij jaarlijks reeds een fors bedrag. Na haar overlijden in 1774 ontving het gasthuis uit haar nalatenschap vier boerderijen, diverse

woningen, los land en obligaties. De toekomst van het gasthuis was voor zeer lange tijd verzekerd.

In 1845, precies een eeuw na de oprichting, werd Gasthuis Vredenhof uitgebreid met nog eens zes eenka-merwoningen, die ruggelings tegen de bestaande bouw werden aangebouwd.

Weer later, in de jaren 1872-1876, werd aan It Heech in Dronrijp het Nieuwe Gasthuis gebouwd onder lei-ding van architect-aannemer C.S. Reisma en aannemer R. Feikema uit Leeuwarden. Dit gasthuis bestond uit achttien eenkamerwoningen en een portierswoning. In comfort verschil-den deze woningen niet van de eerste woningen uit 1745. De bouw was mogelijk geworden door de lucratieve

verkoop van vruchtbare terpaarde van de schuin achter het perceel gelegen terp.

Het uiterlijk van de gasthuizen van de Dubele Streek en It Heech heeft sinds de bouw nauwelijks veranderin-gen ondergaan. Beide gasthuizen zijn thans rijksmonument. De twaalf een-kamerwoningen van Gasthuis Vredenhof zijn door herindeling teruggebracht tot zes woningen. Ongeveer op de plaats waar tot 1914 de voogdenkamer stond, bevindt zich sinds 2002 een bergingengebouw voor de bewoners. De oorspronkelijke achttien woningen van het Nieuwe Gasthuis zijn getransformeerd tot elf woningen. De portierswoning is nog in functie.

Kostenloos wonen is er niet meer bij. De bewoners zijn nog steeds alleen-wonende vrouwen, waarvan de meesten starters op de woningmarkt. De voogden (regenten) van de stich-ting worden vanouds aangezocht uit de nakomelingen van Mr Hermanus Huber en Elisabeth de Hertoghe, de ouders van beide stichters.

BAUDUIN FINANCIËEL ADVIES EN BEHEER

<http://web.tiscali.it/bauduin>

21 Jaar integraal financieel hofjebeheer!

en teminste .....

25 % goedkoper vanuit Italië!

P.J.M. Bauduin ec.drs.

Croce d'Alvo 48
05020 Fornole (TR)
Italië

Tel/Fax	0039 – 0744 – 998001
Fax/Tel	0039 – 0744 – 998107
Op reis	0039 – 340 – 8284291
Email	bauduinpjm@libero.it

EEN BIJZONDER HOFJE IN DE HOFSTAD: HOFJE FLORIS VAN DAM

Onlangs begaf ik mij naar Museum Mesdag. Voor een taxatie door een expert van enkele meubelstukken en schilderijen, wel te verstaan. Ditmaal niet -zoals ik dat in het centrum van Den Haag pleeg te doen- op de fiets, maar in de fraaie oude Jaguar van de taxateur. Ik mocht links instappen. Het leer van de stoelen was helemaal craquelé. Voor vijf minuten waande ik mijzelf een Engelse Lord.

Onderweg vertelde ik de taxateur dat de te taxeren goederen afkomstig zijn uit de regentenkamer van het hofje Floris van Dam. Het museum heeft deze goederen tijdelijk in bruikleen van Woningbeheer voor de tentoonstelling 'Hofjes in de Hofstad'. Deze tentoonstelling duurt nog tot 1 september a.s. Daar heb ik inmiddels een voorproefje van kunnen nemen. Een aanrader, kan ik u zeggen.

OASES IN HET CENTRUM VAN DEN HAAG

Bij mijn vorige werkgever, een make-larskantoor uit Wassenaar, had ik regelmatig te maken met kapitale landhuizen. De verhuur van de kleine, maar wel heel bijzondere woningen van het hofje Floris van Dam, is nieuw voor mij. Wat een fascinerende woningen zijn dit! Ik noem de hofjes met hun prachtige binnentuinen de 'oases in het centrum van Den Haag'. In een hofje heerst saamhorigheid. Dat merk je al zodra je de eerste stappen binnen de muren van het hofje zet. De bewoners zijn vriendelijk en vaak word ik door een bewoner aangesproken; een gesprekje over alledaagse dingen. Mijn allereerste verhuring bij Woningbeheer herinner ik mij nog goed. Het ging om een hofjeswoning in Floris van Dam.

De verf op de deur was nog nat, toen ik de sleutel aan de dolgelukkige huurder overhandigde. Mensen kiezen heel bewust voor het wonen in een hofje.

HOFJE FLORIS VAN DAM

Het woord "hof" is een oud Hollands woord. Het betekent "tuin". Hofjes zijn (tegenwoordig vaak afgesloten) leefgemeenschappen. Vaak met een zelfde architectonische opzet rond een binnentuin.

Het hofje Floris van Dam aan de Lange Beestenmarkt dankt zijn naam aan de oprichter Floris van Dam. Hij was een belangrijk man in Den Haag waar hij van 1533 tot 1582 de functie van

schout uitoefende. Van oorsprong bestaat het hofje uit een langgerekte rij huisjes onder een pannenschilddak. Later zijn aan de overzijde nog een drietal woningen toegevoegd. In het hofje is naast de woningen ook nog een traditionele regentenkamer te vinden, waar in vroegere tijden de regenten bijeenkwamen om de jaarboeken in te zien van de toenmalige portierbeheerder. Het hofje diende destijds hoofdzakelijk als behuizing voor adellijke "joffers", die het niet gelukt was in het huwelijksbootje te stappen.

RESTAURATIE DOOR WONINGBEHEER

In 1995 is Woningbeheer gestart met de restauratie van het hofje Floris van Dam. Een drietal woningen is in oude stijl bijgebouwd en ook de gemeenschappelijke tuin is opnieuw aangelegd. Daarnaast zijn de 15 woningen en de regentenkamer volledig gerestaureerd. Momenteel worden de meubels en de schilderijen van de regentenkamer gerestaureerd. Deze restauratie wordt naar verwachting in september voltooid, zodat de regentenkamer dan in zijn oude glorie is teruggebracht.

Onno van Brussel
Verhuurconsulent bij Woningbeheer

EEN HOORNSE OPLOSSING OM WAT EXTRA'S VOOR HOF EN BEWONERS TE KUNNEN DOEN

Het Sint Pietershof te Hoorn huisvest gemiddeld 54 senioren in 45 woningen. De woonomstandigheden in het Sint Pietershof worden door de bewoners zeer gewaardeerd. De waardering gaat soms zover dat men besluit om een bedrag aan het Sint Pietershof te schenken dan wel om bij testament een bedrag aan het Sint Pietershof na te laten.

In 1994 werd het College van Regenten voor de eerste maal geconfronteerd met de wens om bij testa-

ment een bedrag aan het Sint Pietershof na te laten. Het College van Regenten wilde niet dat dit

bedrag in de exploitatie van het Hof zou worden opgenomen en besloot daarvoor een aparte Stichting

Vrienden van het Sint Pietershof op te richten. De stichting wordt bestuurd door een drietal leden van het college van regenten. In de stichtingsakte is bepaald dat de Stichting ten doel heeft 'het (doen) aanbrengen van verbeteringen aan het uiterlijk en het interieur van het Sint Pietershof, alsmede het treffen van voorzieningen ten behoeve van - en het bevorderen van - activiteiten door zijn bewoners en het verzorgend personeel, een en ander voor zover dit niet uit de normale exploitatie kan worden betaald en verder alles wat hiermee in de ruimste zin verband houdt'. Aan de Belastingdienst Registratie & Successie te 's Hertogenbosch is vervolgens verzocht de Stichting Vrienden aan te merken als een instelling zoals bedoeld in artikel 24, lid 4 van de Successiewet 1956 (als steunstichting van een algemeen nut beogende instelling, zijnde het Sint Pietershof). Op dit verzoek is door de Inspecteur Belastingdienst gunstig

beschikt. Dit brengt tevens mee dat over schenkingen, erfstellingen en legaten slechts een gereduceerd belastingtarief (11%) door de Stichting Vrienden verschuldigd is. Overigens is bij schenkingen en erfstellingen e.d. een (verschillend) bedrag van belastingheffing vrijgesteld en kan degene, die de schenking verricht, het bedrag in aanmerking brengen voor aftrek wegens giften.

Bij het doen van uitgaven buiten de normale exploitatie van het Sint Pietershof kan worden gedacht aan de aanleg van een werk- annex hobbyruimte voor de bewoners, de aanschaf van een piano, vaatwasser, koelkast, nieuwe stoelen en tafels of nieuw biljart(laken) ten behoeve van de recreatiezaal, de aanschaf van een geluidsinstallatie, de aanschaf van bladmuziek voor het bewonerskoor, de restauratie voor een antiek uurwerk of antieke pomp in de binnentuin, de aanschaf van banken in de binnen-

tuin, de aanschaf van servies en bestek voor de gezamenlijke kerstmaaltijd, een bijdrage aan de kienpot, een bijdrage voor een bewonersreisje enz.

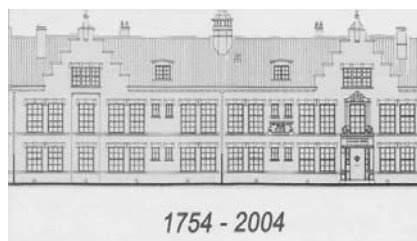
Zeer recent is besloten om particulieren in de gelegenheid te stellen donateur te worden van de Stichting Vrienden tegen een jaarlijkse bijdrage van 12,50. Hiervoor ontvangt men dan tevens 2 x per jaar de Hofjeskrant. Voor elke donateur zal het Sint Pietershof de jaarlijkse bijdrage aan de Stichting Landelijk Hofjesberaad met 2,50 verhogen. Het drukwerk voor aanmelding als donateur is ten laste gebracht van de Stichting Vrienden. Voorts bestaat het voornemen om binnenkort een folder met informatie over het Sint Pietershof uit te brengen, gefinancierd door de Stichting Vrienden.

C.S. Hoekema

FONTAINE-HOFJE 250 JAAR, 1754-2004

Het Fontaine-hofje in Amsterdam vierde zijn 250-jarig bestaan met een "open dag." Op zondag 20 juni was een ieder van harte welkom dit hofje aan de Valeriusstraat te bewonderen.

Zeer velen hebben op die zonovergoten dag dankbaar gebruik gemaakt van de uitnodiging. Achter de ramen aan de voorzijde was de geschiedenis, verlicht met tekeningen en foto's, van het hofje weergegeven. Door de gang bereikte je de prachtige tuin. Daar onthaalden de bewoonsters de gasten met heerlijke zelfgemaakte dranken. Onze aanwezigheid werd opgeluisterd met de klanken van een muzikaal trio. In de tuin werd mijn aandacht getrokken door enkele kasten. Bij navraag bleek het te gaan om turfkasten. Oorspronkelijk kregen de bewoonsters naast gratis huisvesting ook 15 ton turf per jaar. Via

een trap in de gang bereikte je de Regentenkamer, die onlangs was gerenoveerd. Daarin prijken de schilderijen van de Petronella Calkoen, de stichteres van het hofje in 1754, en haar man, Joan Fontaine. Bijzonder is dat het college van regenten en de "directrice", thans beheerder genoemd, allen nazaten zijn van de stichteres. In de geschiedenis van het hofje spelen recepten een belangrijke rol. De stichteres heeft destijds een receptenboek, "kook- en stooftmodellen," samengesteld, dat grote bekendheid genoot. Bovendien kon men bij Petronella Calkoen terecht voor middeltjes tegen allerlei kwalen. De viering van het 250-jarig bestaan van

het hofje hebben de bewoonsters en de familie Calkoen aangegrepen zelf een receptenboek uit te brengen, getiteld "mini Kook en Stooft Boek anno 2004." Ieder recept wordt voorafgegaan door een persoonlijke belevenissen en herinneringen aan het hofje. In het receptenboek is ook plaats ingeruimd voor de geschiedenis van het hof.

Ter gelegenheid van het 250-jarig bestaan heeft men in de tuin van het hofje 36 rozenstruikjes geplant die de naam van de stichteres dragen, Petronella Calkoen.

De zes bewoonsters, "minvermogene dames op leeftijd, ongetrouwd, van onbesproken gedrag en Nederlands Hervormd," zoals het oorspronkelijk beschreven is, en mevrouw Gigi Calkoen, de beheerder, hebben met de openstelling van het Fontaine-hofje velen een groot genoegen gedaan.

In Ons Amsterdam (nr. 6, juni 2004) verscheen een aardig artikel over het Fontainehofje (blz. 222 t/m 227)

BELANGRIJKE SCHENKING AAN HET HOFJESARCHIEF

In de allereerste Hofjeskrant, nummer 1, oktober 1997, bladzijde 8, werd melding gemaakt van het plan van het LHB om een 'Hofjesarchief', waaronder een bibliotheek, op te zetten. Op de leden werd een beroep gedaan om van komende publicaties over hun hofje een exemplaar naar het LHB te sturen ter verrijking van het 'Hofjesarchief' maar ook werd eenzelfde verzoek verwoord betreffende eerdere publicaties, artikelen, berichten en mededelingen over hun hofje.

Heel wat leden voldeden aan dit verzoek en zo ontstond het begin van het 'Hofjesarchief'. Het archief was aanvankelijk ondergebracht bij het secretariaat van de Stichting aan de Herengracht. Nadat het secretariaat overgebracht werd naar de Huddestraat is het 'Hofjesarchief' verhuisd naar Haarlem, waar beheerder/bestuurslid Poldermans het ondergebracht heeft in het Frans Loenenhofje. Overzicht en beheer zijn hierdoor meer onder handbereik.

Op 22 april j.l. verblijde het archief van de Stichting Ouderen '82 & Stichting Hofje 21e eeuw, bij monde van Hans Bronkhorst, het 'Hofjesarchief' met een omvangrijke schenking. De schenking omvat de volgende boeken:

Ilse Dorren: *Langs Hofjes. Routes in Nederland en België*
Barbara van den Bosch-Vervoort: *De Doopsgezinde Haarlemse Hofjes. Zuiderhofje – Wijnbergshofje – Bruiningshofje – Blokshofje*
Jeltje Dijkstra: *De Hofjes van Nederland*
H.W. Alings: *Amsterdamse Hofjes*
Geertje Wiersma: *Van Weduwen en*

doghteren. Amsterdamse Hofjes in de Republiek. Scriptie UvA
Diversen: *Documentatiemap Amsterdam*
A. Verlaan & M.A.J. Wansbeek-Zijbrands: *Staats & Noblet, de geschiedenis van twee Haarlemse Hofjes*
Diversen: *Hofjes in Nederland. Uitgave: J.H. Gottmer*
Peter Hammann: *Het Hofje de Bakenesserkamer*
B.M.J. Speet: *Het Hofje van Willem van Heijthuijsen*
Ellen Broersen: *Akerendam. Een buitenplaats in Beverwijk*
Lenie Peetoom: *Slopjes en Poortjes in Haarlem*
N.Y. Schuijt-Lucassen e.a.: *Hofjes met Perspectief*
Laetitia van Rijckevorsel: *De Stichting "De Poth". Een lange geschiedenis in kort bestek*
Joris Boddaert: *Vrouw Groenevelt's Liefdesgesticht 1816-1994*
P.J. Margry: *Hofje van Brien*
J.M. Dirkwager: *In Den Haag daar woont (niet alleen) een graaf*
M.J. Barones van Heemstra: *Heringa-
State en het Popta Gasthuis te Marssum*
John Schoorl en Wim de Wagt:

Verderop in een muizehokkie. Twintig Haarlemse Hofjes en hun bewoners
J.H.P. Kemperink: *De Stichting De Poth*
Geurt Brinkgreve, Gerard Prins en Richter Roegholt: *Het Roomsche Catholyck Oude-Armen Comptoir te Amsterdam*
F.H. Grobbe: *Van Brants Rus Hofje, Amsterdam*
F.H. Grobbe: *Lutherhof. Amsterdam 1909-1984*
Loes Vroom: *Hofjes in Haarlem*
B.L. Bleeker: *Het Maagdenhuis op de Herengracht*
Melchior de Wolff: *Stadsgezichten 1860-1975. Amsterdam in de verbeelding*
G.T.M. Wirtz: *Hofjes in de Hofstad. Verslag bijeenkomst 28 augustus 2001*
Diversen: *Inden Groenen Tuin. Folder*
P.J. Margry: *In uijterste Deftigheid en Perfectie. Occo Hofje te Amsterdam. In: Bulletin KNOB*
Philip Bueters: *Uit de brand. Het Sint Janshuis, Oudezijds Achterburgwal te Amsterdam*

Binnenkort verschijnt het boekenbestand van het Hofjesarchief op de website van LHB.

BOEKEN

Ingrid van der Vlis: *"Leven in armoede. Delftse bedeeden in de zeventiende eeuw"*. 2001. Prometheus / Bert Bakker Amsterdam. ISBN: 90.351.2297.6

Neeltge Michiels stond in het zeventiende-eeuwse Delft regelmatig in de rij voor armenzorg, lange tijd zelfs wekelijks. Zij had de taak haar gezin van voedsel te voorzien, maar haar man verdiende weinig en haar eigen werkzaamheden leverden ook niet veel op. Neeltge had bovendien last van een 'quaede borst' en een 'seere arm', terwijl ook haar kinderen regelmatig ziek waren. Bedeling, evenals familie- en burenhulp, waren onont-

beerlijk om het hoofd boven water te houden. Neeltge Michiels was niet de enige die bedeling aanvroeg. Vele Delftenaren hadden in de rijke zeventiende eeuw met armoede en tegenspoed te maken. Een uitkering van een paar broden, wat stuivers en soms een hemd hield hen op de been. Het gezin van Neeltge Michiels is een van de honderden bedeede huishoudens waarvan de levensgeschiedenis in dit boek uit de doeken wordt gedaan. Leven in armoede laat zien op welke manier deze armen met hun armoede omgingen, hoe zij hun kost bijeenprokkelden en wanneer zij een beroep deden op de armenzorg. Niet alleen de praktische kant van armoede en bede-

ling komt aan bod, maar ook de meer immateriële betekenis van het hulp vragen. Armen hadden immers ook hun eergevoel. Wat was voor hen nog aanvaardbaar en wat niet meer?

Door de reconstructie van de levens van arme gezinnen geeft *Leven in armoede* een uniek beeld van het leven van zeventiende-eeuwers in een Hollandse stad.

Dit boek mag in geen enkele Regentenkamer ontbreken.

